AVİM Yorum • No: 2021 / 46 • Ağustos

UKRAYNA'DAN 'YERLİ HALK STATÜSÜ' KARARI

Şevval Beste GÖKÇELİK

Misafir Araştırmacı

Çok uluslu bir ülke olan Ukraynada en son yapılan nüfus sayımı verilerine göre, ülkede 130dan fazla milliyet ve etnik grubun temsilcisi yaşamaktadır. Ukraynalılar dışında nüfusu oluşturan bu halkların sayıca önde gelenleri Kırım Tatarları, Karaylar, Kırımçaklar, ve Gagavuzlardan oluşmaktadır. Ukraynadaki diğer etnik gruplar ise ulusal azınlıklardır. Yani, Ukrayna dışında kendi etnik vatanları veya ulusal oluşumları olan ulusların diasporaları. Örneğin, günümüzde birçok Belaruslu Ukraynanın kuzey bölgelerinde; Macarlar, Romenler ve Polonyalılar batıda yaşamlarını sürdürmektedir; Güney ve orta bölgelerde Bulgarlar ve Moldovalılar, doğuda ise Ruslar yaşamaktadır.[1] Dolayısıyla Ukrayna, korunması gereken çok sayıda yerli halklara sahiptir. Tüm halklar için Ukrayna yasaları uygulanmasa da 1 Temmuz 2021 tarihinde alınan kararla birlikte Ukraynada yaşayan kimi etnik halklara yerli halk statüsünün verilmesi onaylanmıştır.

Ukrayna Parlamentosu, 1 Temmuz Perşembe günü yapılan olağanüstü toplantıda bazı halklara yerli halk statüsü verilmesiyle ilgili olan yasayı onaylamıştır. Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodymyr Zelenskyy tarafından sunulan yasa tasarısı, Kırım Tatarlarını, Karayları ve Kırımçakları Ukraynanın yerli halkları olarak tanımaktadır. Oylamaya katılan 345 milletvekilinden 325inin olumlu oyuyla genel kurulda kabul edilen tasarı, ülkede yaşamakta olan Ruslara Ukrayna sınırları dışında bir devlete sahip olmaları sebebiyle yerli halk statüsü kazandırmamaktadır. Yasa, yerli halkların asimilasyonuna, kültürel değerlerden yoksun bırakılmalarına, tahliye edilmelerine veya zorla yer değiştirmeye karşı haklarını garanti etmektedir. Aynı zamanda kültürel, eğitim ve dil kullanımına yönelik haklarını da garanti altına almaktadır.[2]

Yasa hükümlerine uygun olarak, Ukraynanın yerli halkları ve temsilcileri, toplu ve bireysel olarak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde tanımlanan tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanma hakkına sahip duruma gelmiştir. Yasa ayrıca Ukraynanın yerli halklarının temsili organlarının yasal statüsünün belirlenmesini, kaynak sağlanmasını ve uluslararası temsil sorununun nasıl ele alınacağını da öngörmektedir.[3] Ukraynanın yerli halklarının uluslararası temsiline ilişkin konuların da yasa kapsamında ele alınması, yasanın Ukraynanın Kırımı işgalden arındırma ve yeniden bütünleştirme stratejisinin bir parçası olduğu hakkındaki yorumları yoğunlaştırmıştır.[4] Konuyla ilgili olarak bir Ukrayna Milletvekilinin söylemleri de bu düşünceyi destekler nitelikte olmuştur:

> İlk defa Kırımın işgalci makamlarının yalnızca insan hakları ihlallerine değil, aynı zamanda Ukraynanın yerli halklarına karşı yapılan ayrımcılığa da dikkat çekeceğiz. Yerli halklar yasası Ukrayna için gerçek anlamda tarihi bir belgedir. Bu nedenle Kırım halkının desteğimizi hissetmesi önemlidir. Kırım Ukraynadır! Ukrayna Kırımdır![5]

Ukraynanın bu adımı Rusyada sert eleştirilerle karşılanmıştır. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin bir televizyon röportajında, yasanın uluslararası insancıl hukuk normlarına uymadığını söylemiştir. Putin, yasa kapsamında Rusların yerli halk olarak adlandırılmamasının sadece yanlış değil, aynı zamanda gülünç olduğunu, ve ilişkilere zarar vereceğini kaydetmiştir. Putin, bu yasanın kabul edilmesinin sonuçlarının bir kitle imha silahının kullanılmasıyla karşılaştırılabilir olduğu şeklindeki benzetmesiyle eleştirilerini sürdürmüştür. Rus Ortodoks Kilisesi de yasayı eleştirmiş ve böyle bir kararın Ukraynanın istikrarını ve bütünlüğünü baltalayabileceğine dikkat çekmiştir. Ayrıca Kievin girişiminin sayısız Rusa karşı ayrımcılık olarak nitelendirileceğinin altını çizmiştir. Ukrayna makamları ise Ruslara yönelik tüm ayrımcılık suçlamalarını reddetmiştir. Yerli halklar ve ulusal azınlıklar kavramlarının birbirinden farklı olduğu belirtilmiş ve Rusların kendi devletleri olduğu için yerli bir halk olarak kabul edilemeyeceği tekrar vurgulanmıştır.[6] Ulusal azınlıklar ve yerli halklar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar değerlendirilecek olursa ikisi de kendi ana dillerinde eğitim alma, tarihi miraslarının korunması ve kendi medyaları üzerinde hak sahibidir. Ancak yine de devlet, yerli medya kuruluşlarına finansman konusunda yardım sözü vermektedir. Mevzuat açısından temel fark, yerli halklarla ilgili yasanın onlara çıkarlarını savunmak için temsili organlar oluşturmayı vaat etmesidir. Devlet ayrıca bu kurumların çalışmalarını finanse etme sorumluluğunu da üstlenmektedir. Ukraynada ulusal azınlıklar için böyle bir organ bulunmamaktadır.[7]

Uzmanlar, bu girişimi Ukraynanın ülkedeki etnik gruplar arası ilişkilerin geliştirilmesi noktasında bir başarısı olarak görmektedir. Rus İmparatorluğu ve SSCB döneminden bu yana itibarı olmayan uluslarla ilgili ağır Sovyet mirasının ortadan kaldırılmasına yönelik bir adım olarak yorumlanan yasa; ayrımcılığa, yasadışı baskıya, sürgünlere, asimilasyona maruz bırakılan halkların korunmasını temel almaktadır. 2014 yılında Türkiye tarafından da tanınmayan bir hareketle Rusya tarafından ilhak edilen Kırım Yarımadasından Ukraynaya gelen Kırım halkının haklarının korunuyor olması, kabul edilen yasa kapsamında özel bir öneme sahiptir. Ukrayna devlet politikasının en önemli öncelikleri arasında olan Kırım Tatarlarının haklarının korunması konusu Kırımı işgalden arındırma ve geri kazanma umutlarının bir parçası olarak da değerlendirilebilir.

**Fotoğraf: https://qha.com.ua/en/crimean-tatars/ukrainian-parliament-adopts-law-indigenous-peoples-defined-as-crimean-tatars-krymchaks-karaites/*

[1]Indigenous Peoples in Ukraine You May Have Never Heard About, *Ukraine World,* July 23, 2019, https://ukraineworld.org/articles/ukraine-explained/indigenous-peoples-ukraine-you-may-have-never-heard-about

[2]Ukraine Adopts Law Recognizing Crimean Tatars As Indigenous Peoples, *Daily Sabah*, July 2, 2021, https://www.dailysabah.com/world/europe/ukraine-adopts-law-recognizing-crimean-tatars-as-indigenous-peoples

[3]Ukrainian Parliament Adopts Law On Indigenous Peoples, *Ukrinform*, July 1, 2021, https://www.ukrinform.net/rubric-polytics/3273643-ukrainian-parliament-adopts-law-on-indigenous-peoples.html

[4]Ali Cura, Emre Gürkan Abay, Ukraynada Kırım Tatar Türkleri Yerli Halk Statüsüne Kavuştu, *Anadolu Ajansı*, 1 Temmuz 2021, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-da-kirim-tatar-turkleri-yerli-halk-statusune-kavustu/2291624

[5]Anife Bilal, Kırım Tatarlarını Ukraynanın Yerli Halkı Olarak Tanıyan Kanun Kabul Edildi, *Kırım Haber Ajansı,* 1 Temmuz 2021, https://qha.com.tr/kirim/kirim-tatarlarini-ukrayna-nin-yerli-halki-olarak-taniyan-kanun-kabul-edildi/330536/

[6]Ukraines Rada passes bill on indigenous peoples, denies this status to Russians, *TASS Russian News Agency,* July 1, 2021, https://tass.com/world/1309659

[7]Why Ukraines Legislation On Indigenous Peoples Doesnt Include Russians, *Meduza*, July 9, 2021, https://meduza.io/en/cards/why-ukraine-s-legislation-on-indigenous-peoples-doesn-t-include-russians

Yazar Hakkında :

Şevval Beste Gökçelik 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□ mezun olmuştur. Lisans mezuniyetini takiben 2019 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrasya Çalışmaları tezli yüksek lisans programına başlamıştır. 2018 yılında Erasmus programı kapsamında Università di studi degli Siena'da (Siena Üniversitesi) lisans ve yüksek lisans seviyesinde dersler almıştır.

Lisans öğrenimi sırasında Ocak 2019'da Türkiye Stratejik Analizler Merkezi'nde staj yapmış ve Türkiye □□□ doğrudan ve dolaylı ilgilendirebilecek bölge dışı siyasi, ekonomik, askeri ve sosyokültürel gelişmelerin yakından takibini sağlamıştır. Burada 'Arap Baharı'nda Gençlik Örgütleri' adlı tez çalışmasını hazırlamıştır. Ayrıca TÜRKSAM Göçmen Bültenini hazırlamıştır. Yüksek lisans öğrenimi sırasında 2019 yılında Polonya'nın Krakow kentinde uluslararası tanıtım ve pazarlama alanında uygulamalı olarak staj yapmıştır.

Kasım 2020’de Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: GÖKÇELİK, Şevval Beste. 2026. "UKRAYNA'DAN 'YERLİ HALK STATÜSÜ' KARARI ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 46. Ağustos 03. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/UKRAYNA-DAN-YERLI-HALK-STATUSU-KARARI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır